

INNI BIZANTINI INEDITI

in onore di S. GREGORIO d'ARMENIA

Արեւելագէտ Տորթ. Միտի Էլփիտիոյի աշխատասիրութիւն մ'է հետեւեալը, ուր ան կը հրաւիրուի Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի նուիրուած երեք տաղեր, հանելով Աթոս լեռան Ժ. և ԺԱ. դարերու ձեռագիրներէն:

Այս տաղերը, որ հաւանաբար կ'երգուէին Բիզանդական եկեղեցւոյ մէջ և կամ Փոքր Ասիոյ յունածէս հայերէն, Սեպտեմբեր 30-ին, որ տօնախմբութեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի, ցոյց կու տան թէ ինչքան մեծ ջերմեանդութեամբ կը գովաբանէր Բիզանդական եկեղեցին՝ Հայաստանի Ս. Հայրապետին չարչարալից կեանքն ու նահատակութիւնը: Մեր հայ ընթերցողներուն համար կը կցենք ստորեւ յունական բնագրին բառական հայ թարգմանութիւնը:

ԽՄԲ.

La conversione al Cristianesimo dell'Armenia risale alla fine del terzo secolo e fu opera di Gregorio, soprannominato Illuminator (Lusavorič), giustamente venerato dagli Armeni come l'apostolo nazionale. La liturgia bizantina celebra la festa di questo santo il 30 settembre: in tale data sono riportati nei manoscritti del Monte Athos tre inni o *contaci* in suo onore:

1) Il primo si trova nel cod. Athoniaco Γ 28 (Grande Lavra, sec. XI) ff. 10 r. - 11 v, e presenta il proemio e tre tropari: risulta inedito. Come rivela l'acrostico incompleto, non è che il frammento di un lungo inno che doveva narrare la vita e celebrare le glorie del santo.

2) Il secondo si trova nello stesso manoscritto Athoniaco ff. 11 v. - 12 r. Ha solo il proemio ed un tropario la cui lettera iniziale Π ha indotto l'Eustratiades (Επετηρίς Έτ. Βυζαντινών Σπουδών 15 (1938) p. 182 sgg. n. 26) senza alcun argomento critico, ad attribuire l'inno a Romano, il più celebre di tutti i melodi bizantini. Il frammento troppo breve non permette di confermare l'ipotesi. È inedito.

3) Il terzo si trova nel manoscritto Athoniaco 1041 di Vatopedi del sec. X, ff. 27-28, con il proemio e tre tropari. Il proemio e il primo tropario di quest'inno sono pubblicati nei menei bizantini (Ediz. Romana 1888, p. 300), il secondo tropario si legge anche nel ms. Mosquense Synod. 437 (sec. XII) e nel Corsiniano 366 (sec. XI).

I primi due inni si leggono solo nel cod. Athoniaco Γ 28 il quale conferma ancora una volta la sua origine orientale. Il terzo invece è riprodotto nella sua prima parte, senza sostanziali varianti, in alcuni menei manoscritti del mese di settembre, ma nessuno di questi supera mai il proemio e il primo tropario. Nulla di più conservano i mss. liturgici della Biblioteca Naz. di Parigi, nè quelli della Bibl. Marciana di Venezia, nè il Messinese 157 del sec. XII. Nulla conteneva il Torinese B, IV, 34, ora distrutto; mutilo in questo punto il cod. Patmiaco 212, il più completo ms. di contaci. Credo che niente possano rivelare ancora su questo argomento i codici dell'occidente, qualche sorpresa invece potrebbero riservare i numerosi codici sinaitici contenenti contaci e per noi ancora sconosciuti.

I

Υπὲρ τοῦ Χριστοῦ
προθύμως προσκινδυνεύων,
πάντα πειρασμῶν
ὑπέστης, ἱερομάρτυς,
καὶ ἐν λάκκῳ βλήθεις,
Γρηγόριε [ἄγιε],
ὡς χρυσὸς δὲ πολύτιμος,
ἐτηρήθης ἀμόλυντος
ἀναμέλων, πολυθαύμαστε·
Θεὸς ἐστὶν μετ' ἐμοῦ
καὶ οὐδεὶς καθ' ἡμῶν.

1. Ἡ φαῖδρα ἐορτὴ σου
τὴν οἰκουμένην
προσκαλεῖται μυστικῶς
πανηγυρίσαι,
μάρτυς ἱερώτατε,
καὶ τοὺς ἄθλους δόξασά σου
οὕς ὑπέστης, Γρηγόριε·
ἀλλὰ σὺ οὐρανόθεν
ἐπίστηθι ἐν τάχει
καὶ λόγον ὑμνωδίας
παράσχου ἡμῖν·
ἀνθρώπου γὰρ γλώσσα
ἀδυνατεῖ ἀναγγεῖλαι
ὥσπερ ἡργάσω
θαυματουργίας
καὶ ἐν δυνάμει
τερατουργίας,
πῶς τοὺς λαοὺς ἐπέστρεψας

Քրիստոսի համար
Պայքարելով սիրաշոժար
Ամէն տանջանք
Կրեցիր, ով երանելի մարտիրոս,
5 Եւ նետուած վիրաւի մը մէջ,
Ով Սուրբ Գրիգոր
Որպէս ոսկի թանկագին
Անապական պահպանուեցար,
Ով սրանչելիդ, երգելով,
10 Աստուած իմ հետս է
Եւ ոչ ոք է ինձ հակառակ:

Հրաշափառ տօնդ
Կը հրաւիրէ խորհրդաբար
Երկիրն համայն

Per Cristo
volentieri combattendo,
ogni prova
sopportasti, o venerabile martire,
5 e buttato in una fossa,
o Santo Gregorio,
come oro prezioso
ti conservasti incontaminato,
o meraviglioso, cantando:
10 Dio è con me
e nessuno è contro di me.

La splendida tua festa
invita misticamente
tutta la terra
15 a celebrarti,
o martire santissimo,
e ad esaltare le vittorie
che riportasti, o Gregorio.
Ma tu dal cielo
20 assistimi con animo pronto
e le parole dell'inno
a me ispira,
poichè la lingua umana
non è capace di annunziare
25 le meraviglie
che tu compisti,
e della tua potenza
i prodigi,
come volgesti i popoli.

15 Տօնախմբելու քեզ,
Ով սուրբ մարտիրոս,
Եւ երգելու յաղթանակներդ
Զոր շահեցար, ով Գրիգոր:
Բայց, դու երկնքէն
20 Հօկէ վրաս պատրաստակամ ոգով,
Եւ տաղիս քառերէ:
Ինծի ներշնչէ,
Զի մարդկային լեզուն
Անկարող է արտայայտել
25 Հրաշալիքներն
Զոր դու կատարեցիր
Եւ սրանչելիքներն
Քու զօրութեան,
Թէ ինչպէս դարձուցիր ժողովուրդներն

1. Inscriptio in cod. Athoniaco Γ 28 f. 10 r: Μηνι σεπτεμβρίῳ λ', κονδάκιον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, ἡχος πλβ', πρὸς τὴν ὑπὲρ ἡμῶν (hic est modulus Romani Melodi in cantico De Ascensione Domini). - 6 ἄγιε addidi, propter metrum. - 8 ἀμόλυνται sic cod.

πρὸς γινώσιν θείας πίστεως
καὶ τοὺς ναοὺς κατέστραψας
τῶν βδελυκτῶν θεῶν αὐτῶν,
κήρυξας ἓνα Θεόν
ἐν Τριάδι προσκυνεῖν
καὶ λατρεύειν σεπτῶς,
ἕως τέλους τῆς ζωῆς
καὶ μὴ ἀρνεῖσθαι αὐτόν,
ἀδιαλείπτως δὲ βοᾶν·
Θεός ἐστίν μετ' ἐμοῦ
καὶ οὐδεὶς καθ' ἡμῶν.

2. Ὡς χρυσὸς δοκιμασθῆς,
ἱερομάρτυς,
μετέχων εὐθὺς τῷ πυρὶ
τῶν ἀλγηδόνων,
μᾶλλον δὲ μετέδωκας
ἐκ τοῦ πλούτου τῆς γνώσεως
ἥσπερ εἶχες, Γρηγόριε,
τοῖς πενομένοις τότε
γινώσιν θεοσεβείας,
ὥς καλῶς οἰκονόμος
τοῦ μόνου Θεοῦ·
ἐν αὐτῷ γὰρ πᾶσαν
ἀνατεθείς τὴν ἐλπίδα,
φροντίδα ὅλον
τῶν φθειρομένων
οὐκ ἐποίησω,
ἀλλὰ τὰ ἄνω
πάντοτε μετεδίωκας,
μαρτύρων ἐγκαλλώπισμα,
ἐκεῖνα φανταζόμενος

30 Գիտութեան աստուածային հաւատքին,
Եւ կործանեցիր տաճարներն
Անոնց պիղծ աստուածներուն,
Քարոզելով մի աստուածութիւնն
Եւ անձնեայ, պատուել
35 Եւ պաշտել սրբութեամբ,
Մինչեւ վերջը կեանքիդ
Չուրանալով երբեք,
Այլ գոչելով անդադար.
Աստուած իմ հետս է
40 Եւ ոչ ոք է ինձ հակառակ:

Իբրեւ ոսկի դու փորձուեցար,
Ո՛վ սուրբ մարտիրոս,
Դեռելով ինքզինքդ կրակին մէջ
Յատերու:

30 alla conoscenza della fede divina,
e abbatesti i templi
dei loro abominevoli dei,
dichiarando di onorare
e santamente adorare
35 un solo Dio in tre Persone,
fino alla fine della vita
mai rinnegandolo,
ma gridando invece incessante-
Dio è con me [mente:
40 e nessuno è contro di me.

Come oro tu fosti saggiato,
o santo martire,
presentandoti pronto al fuoco
dei dolori.
45 Inoltre tu dividesti
- per la ricchezza di sapienza
che possedevi, o Gregorio, -
con gli afflitti
la scienza divina
50 come un buon servo
dell' unico Dio:
riposta in Lui
ogni speranza,
il pensiero
55 dei corrotti
non seguisti,
ma alle cose celesti
sempre anelasti,
ornamento dei martiri,
60 sognando quelle gioie

45 Ու տալա անելով
Իմաստութեան գանձարանէն
Չոր ունէիր դու, ով Գրիգոր,
Բաշխեցիր վշտակիրներու,
Աստուածային գիտութիւնն
50 Որպէս ծառայ հաւատարիմ·
Միայն Աստուծոյ.
Դրած Անոր մէջ
Ահրեղակութիւնդ ամէն,
Խորհուրդը
55 Ախտաւորներու
Անգոսնեցիր,
Ու երկնային իրերու
Եղար միշտ ցանկացող,
Դու զարդ մարտիրոսաց,
60 Երազելով ուրախութիւններն այն,

ἄπερ καὶ νῦν ἀπέλαβες,
ὥς μάρτυς, ὥς ἱερεύς,
ὥς διδάσκαλος σοφός,
ὥς ποιμὴν θαυμαστός,
ὥστε πᾶσαν τὴν ζωὴν
διελθὼν ἀσκητικῶς
καὶ μετὰ Παύλου βοῶν·
Θεός ἐστίν μετ' ἐμοῦ
καὶ οὐδεὶς καθ' ἡμῶν.

3. Δι' ὅγμους ὑπομείνας
καὶ περιστάσεις
καὶ νηστείας σῶμα
καταμαρῶνας,
ὁσιος καὶ ἀκακος,
ἱλαρ' καὶ φαιδρότατος
καὶ ἀμίαντος γέγονας·
οὐ χρόνων γὰρ τὸ μῆκος
τὴν σὴν, μάρτυς, ἀγάπην
ἐκκόψαι ἠδυνήθη
ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.
Ὅθεν καὶ βλέπων σου
ὁ ἀγαθ' καὶ οἰκτίρμων
τὴν προθυμίαν,
πολλὴν ἰσχὺν σοι
τῆς αὐτοῦ δόξης
ἐδίδου, μάκαρ,
ὅπως ἐνδυναμούμενος
νικήσεις τῶν ἀντιπάλων,
καὶ οὐσπερ κατεδούλωσεν
ἄρπασι τῶν χειρῶν αὐτοῦ
καὶ προσενέγκεις αὐτούς

Չոր այժմ՝ ստացած էս
Իբրեւ վկայ և քահանայ,
Իբրեւ իմաստուն դաստիարակ,
65 Իբրեւ հովիւ հրաշագործ,
Յետ կեանքդ ամբողջ անցնելու
Վերելքի ձկնումով,
Գոչելով Պողոսին հետ.
Աստուած իմ հետս է,
Եւ ոչ ոք է ինձ հակառակ:
70 Կեանքիդ բոլոր ընթացքին՝ կրեցիր
Թշնամութիւններ,
Ու մարմինդ պահեցով
Մեռուցանելով
Սուրբ և մաքուր,
75 Երջանիկ ու լուսաւոր,

che ora ottenesti
come martire e sacerdote,
come maestro saggio,
come miracoloso pastore,
65 dopo aver passata tutta la vita
nell' ascesi
e gridando con Paolo:
Dio è con me
e nessuno è contro di me.

70 Attraverso i sentieri della vita sop-
le avversità [portasti
e il corpo con digiuni
mortificando,
santo e puro,
75 felice e luminosissimo,
e immacolato tu fosti:
non la durata del tempo,
il tuo amore, o martire,
può distogliere
80 da Dio.
Per cui vedendo
il Dio buono e misericordioso
il tuo zelo,
la grande potenza
85 della sua gloria
dava a te, o beato,
affinchè, divenuto forte,
tu vincessi gli avversari,
e quanti Iddio assoggettò
90 al potere delle tue mani,
tutti questi tu portassi

Եւ անարատ եղար դու.
Ոչ ոսկ երկարութիւն ժամանակին
Կրցաւ, ով մարտիրոս, շնչել
Քու սէրդ
80 Աստուծոյ:
Ուստի՝ տեսնելով
Բարին ու ողորմածն Աստուած
Քու նախանձրդ սուրբ՝
Չօրութիւնը մեծ
85 Իր փառքին,
Կու տար քեզ, ով երանելի,
Որպէսզի հօգրացեալ
Յաղթես սոսկներուն,
Եւ յանձնուածներն Աստուծմէ
90 Քու ձեռքերուդ իշխանութեան,
Բոլոր աստիք տանիս դու

ἐκκλησία τῇ σεπτῇ,
δεδωκώς τὸ λουτρόν
τοῦ ἁγίου βαπτισμοῦ·
θεός ἐστιν μετ' ἐμοῦ
καὶ οὐδεὶς καθ' ἡμῶν.

Սուրբ Եկեղեցին,
Տառով փրկութիւն
Սուրբ մկրտութեամբ.

alla Chiesa santa,
dopo aver loro dato la redenzione
col santo battesimo:
95 Dio è con me
e nessuno è contro di me.

95 Աստուած իմ հետս է
եւ ոչ ոք է ինձ հակառակ:

II

Πάντα πόνον σήμερον
ἢ ἐκκλησία σου
τελοῦσα, ἅγιε,
ἀνευφημεῖτω μυστικῶς
τὸν ὑπὲρ ταύτης ἀθλήσαντα,
μαρτύρων κλέος,
Γρηγόριε πάνσοφε.

1. 'Ρώμην μοι δίδου, ἀθλητά,
ὕμνεῖν σε καταξίαν,
τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἀθλους
οὓς πέδω καταβάλου
ὑπὲρ τῆς πίστεως Χριστοῦ·
τούτου γὰρ δυνάμει
προσβαλὼν τῶν ἐχθρῶν
γενναίως κατεπάτησας,
Γρηγόριε τρισμάκαρ,
καὶ γέγονας
οὐρανῷ πολίτης,
μετὰ πάντων τῶν ἁγίων
δοξολογῶν
Τριάδα τὴν ἁγίαν.
Διό σε δυσωπῶ

Այսօր, գործերդ ամէն,
Եկեղեցին,
Հոշակելով, ով Սուրբ,
Կը պանծացնէ խորհրդաբար
5 Ձոր յանձն առիր իրեն համար,
Ո՛վ փառք մարտիրոսաց,
Ո՛վ Գրիգոր իմաստնագոյն:
Տուր ինձ, ով ախոյեան, ներշնչում
Երգելու քեզ,
10 վաստակներն ու ձեռնարկներն:
Որոնց սիրով գացիր ընդառաջ

II. Inscriptio in cod.: "Ετερον κοντάκιον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, ἡχος δ',
πρὸς τὸ ἐπεφάνης σήμερον (modulus Romani Melodi in cantico De Sancta Theophania).
8 'Ρώμην sic cod. - 13 τούτων cod. - 18 πολήτεις cod. - 24 φωτισμῶν sic cod.

Oggi ogni tua opera
la Chiesa
celebrando, o santo,
misticamente esalti
5 colui che per lei faticò,
o gloria dei martiri,
o Gregorio sapientissimo.

Dà a me, o atleta, l'ispirazione
degna di cantare te,
10 le fatiche e le imprese
che con zelo affrontasti
per la fede di Cristo.
Con la potenza di Questi,
assalendo i nemici
15 valorosamente li calpestasti,
o Gregorio tre volte santo,
e divenisti
cittadino del cielo,
con tutti i santi
20 celebrando
la santa Trinità.
Perciò ti supplico

Հաւատքին համար Գրիստոսի:
Ու իրեն գործութեամբ
Թշնամեաց դէմ
15 Ոտնակոխ քրիւր զանոնք քաջաբար,
Ո՛վ երիցս երանեալ Գրիգոր,
Ու դարձար
Քաղաքացի երկնքին,
Սուրբերուն հետ բոլոր
20 Փառաբանելով
Սուրբ Երրորդութիւնն:
Ուստի կը պաղատիմ քեզ

κάμοι μεταδούναι
οὐρανόθεν φωτισμόν
ταῖς σαῖς πρεσβείαις,
25 ὅπως σου αἰέ
δοξάζω τὴν θείαν μνήμην,
μαρτύρων κλέος,
Γρηγόριε πάνσοφε.

Տառու և ինձի
Լոյս երկնքէն
25 Քու աղօթքներով
Որպէսզի միշտ

di donare anche a me
dal cielo la luce
25 con le tue preghiere,
affinchè sempre
possa esaltare la tua memoria,
o gloria dei martiri,
o Gregorio sapientissimo.

Կարենամ գովել քու յիշատակդ,
Ո՛վ փառք մարտիրոսաց,
Ով Գրիգոր իմաստնագոյն:

III

Τὸν εὐκλεῆ
καὶ ἱεράρχην ἅπαντες,
ὥς ἀθλητὴν
τῆς ἀληθείας σήμερον,
οἱ πιστοὶ νῦν ἐν ᾧδαῖς
πάντες ὕμνωδιῶν εὐφημήσωμεν,
τὸν γρήγορον ποιμένα καὶ διδάσκαλον,
ἀπόστολον Χριστοῦ καὶ θεῖον κήρυκα·
Χριστῷ γὰρ πρεσβεύει
τοῦ σωθῆναι ἡμᾶς.

1. Τοῦτον τὸν μέγαν ἐν ἀθλοφόροις,
τὸν φωστῆρα τὸν θεῖον,
Ἀρμενίας πιστοί,
ποιμένα μέγαν καὶ πρόμαχον
ἐν ὕμνωδαῖς εὐφημοῦμεν
καὶ ἐν ᾑσμασι θείοις αὐτοῦ τὴν μνήμην·
τὴν γὰρ ἀχλὺν
τῶν ἀθέων εἰδώλων ἠφάνισε,
σὺν τούτοις καὶ τῶν δαιμόνων
τὴν ἐνέργειαν πᾶσαν ἐνέκρωσε·

Պանծալի
Եպիսկոպոսն
Որպէս ախոյեան
Հշմարտութեան, այսօր
5 Մենք հաւատացեալքս, երգերով
Կը տօնախմբենք համախումբ,
Արթուն հովիւն ու դաստիարակ,
Քրիստոսի առաքեալն ու քարոզիչն աստուա-
ն Քրիստոս կը բարեբօսէ նա արդ [ծային]:
10 Ձմեզ փրկելու:

Il glorioso
Vescovo
come un atleta
della verità, oggi
5 noi fedeli, con canti
ed inni, tutti celebriamo,
il solerte pastore e maestro,
apostolo di Cristo e divino araldo:
egli infatti prega Cristo
10 di salvarci.

Valoroso nelle opere
il divino illuminatore,
noi fedeli dell' Armenia
come grande pastore e combattente
15 celebriamo con inni
e con canti spirituali la sua me-
Le tenebre [moria.
degli empī idoli fece sparire
e con questi annientò
20 ogni forza dei demoni:

Հրաշագործն
Ու Լուսաւորիչն աստուածային,
Մենք հաւատացեալներ Հայաստանի,
Մեծ հովիւն ու նահապետն
15 Տաղերով կը գովաբանենք,
Եւ հոգեւոր երգերով կը տօնենք իր յիշա-
ն խաւարն [տակն]:
Սուրեն կուռքերու ջնջեց,
Հալածելով այսպէս
20 Չօրութիւնը դեւերուն:

III. Inscriptio in Athoniaco 1041: Μηνι τῷ αὐτῷ [σεπτεμβρίῳ] εἰς λ', τοῦ ἁγίου ἱερομαρτύρου
Γρηγορίου, ἐπισκόπου τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, κοντάκιον, ἡχος β', πρὸς τὸ τοὺς ἀσφαλεῖς.
5-6 οἱ πιστοὶ θείοις ἐν ᾑσμασιν καὶ ὕμνωδαῖς menæa. - 8 Γρηγόριον, φωστῆρα τὸν παγκόσμιον
men. - 14 ποιμένα τε καὶ πρ. men. - 18 ἀθέων cod., ματαίων men.: πᾶσαν addidit cod. - 22 δι' ὅν
τοὺς cod.

- διὸ τοὺς πόνοὺς ὑπήνεγκε
σταθῆρ' διανοία καὶ χάριτι
Χριστῷ γὰρ πρεσβεύει
τοῦ σωθῆναι ἡμᾶς.
2. Ὁρθρὸς φαιδρὸς ἐδείχθη, παμμάκαρ,
πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ,
ἑξαπλῶν τηλαυγῶς
τὸ κήρυγμα τῶν ἀγώνων σου·
σὺ γὰρ ὑπέστης πόνοὺς γενναίως
καὶ βασάνους ποικίλαις ἐγκαρτερήσας,
ὅλης ὁμοῦ
τῆς ἡμέρας βαστάσας τὸν καύσωνα·
δι' ὅπερ θεὸς ἐργάτης
τῆς Χριστοῦ βασιλείας γενόμενος,
Γρηγόριε παναοίδιμε,
παριστάμενος ἔτι λαμπρότερος,
Χριστῷ γὰρ πρεσβεύεις
τοῦ σωθῆναι ἡμᾶς.
3. Ὑδωρ ζωῆς ἐδείχθη, θεόφρον,
τοῖς ἀπίστοις τὸ πρῶτον
καὶ πιστοῖς ἀληθῶς
δείχθεισι τοῖς σοῖς παθήμασιν·
ἐν γὰρ βοθύνῃ προσήξαντές σε
καὶ ἐν ἔτεσι πλείστοις ἐγκεκρυμμένος,
ὥσπερ ἀστήρ
ἑωσφόρος ἐδείχθη, Γρηγόριε,
καὶ τοὺς ἀνεγεννήσας
δι' ὕδατος ἅμα καὶ πνεύματος,
διδάσκαλος ἐχρημάτισας
καὶ κανὼν τε καὶ τύπος πανθαύμαστος·
Χριστῷ γὰρ πρεσβεύεις
τοῦ σωθῆναι ἡμᾶς.

- Ան այս կրեց վիշա, նեղութիւն
Անխախտ կամքով և սիրով.
Ան քրիստոս կը բարեխօսէ նա արդ
Զմեզ փրկելու:
- 25 Առաւօտ լուսաշող երեցար, ով երանելի,
Բոլոր աշխարհի,
Ծաւալելով պայծառօրէն
Հոգակը պայքարներու:
Քաջութեամբ տարար նեղութիւններն
Եւ տանջանքներով զանազան զօրացար դու,
Քու բովանդակ
Երկրաւոր օրերուդ մէջ զիմանալով այրե-
Ան ըլլալով աստուածային մշակ լցումին.
Քրիստոսի թագաւորութեան,
35 Ով գերահռչակ Գրիգոր,
Լցուած նաեւ լոյսով,
Բարեխօսէ Քրիստոսի

26 πάση cod. Corsinianus, omisit Athoniacus. — 29 πόνοις γενναίως Cors. — 33 διὸ ὑπὲρ Θεοῦ
ἐργάτης Cors. — 34 τῆς Athon., τοῦ Cors., nec plura legitur in hoc codice: unus Athoniacus cetera
retinuit.

- per tale opera sopportò fatiche
con fermo volere e con carità:
egli ora prega Cristo
di salvarci.
- 25 Mattino luminoso ti mostrasti, o
a tutta la terra, [beato,
splendidamente diffondendo
la fama delle tue lotte:
tu sopportasti con valore le fatiche
e con svariati tormenti ti fortificasti,
dell'intera tua
giornata terrena sostenendo le pene,
divenuto per ciò divino operaio
del regno di Cristo,
- 35 o famosissimo Gregorio,
mostrandoti anche pieno di luce,
preghi Cristo
di salvarci.
- 40 Acqua di vita tu apparisti, o saggio,
dapprima agli infedeli
e poi ai fedeli senza finzioni
colle tue palesi sofferenze:
gettato in una fossa
dove rimanesti sepolto per molti
anni, [anni,
mattutino ti mostrasti, o Gregorio,
e i tuoi persecutori rigenerasti
per mezzo dell'acqua e dello Spirito
maestro tu fosti [Santo:
50 e regola ed esempio meraviglioso
e preghe Cristo
di salvarci.

Զմեզ փրկելու:

- 40 Կեանքի շուր երեցար դու, ով իմաստուն,
Նախ անհաւատներուն,
Ու ապա հաւատացեալներուն՝ ճշմարտապէս
Քու յայտնի չարչարանքներովդ.
Նեղուած վիրաւի մը մէջ,
Ուր տարիներով թաղուած մնացիր,
45 Որպէս աստղ մը
Առաւօտեան յայտնուեցար, ով Գրիգոր,
Եւ հալածիչներդ վերածնար
Զուրով և Սուրբ Հոգով:
Եղար դաստիարակ
50 Եւ կանոն ու օրինակ հիանալի,
Բարեխօսէ Քրիստոսի
Զմեզ փրկելու:

Dott. ELPIDIO MIONI

ԲԱՐՍԵՂ ՇԱՀԱՊԱԳԻ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՆՏԻՊ ԵՍՄԱԿԵՐ

Բարսեղ Շահապաղի քոյրը, Տիկին Զապել Պաերի,
դրված է մեզի հետեւեալ անտիպ նամակները,
համեմբա հաւատարմ կենսագրական գծերով, զոր
սիրով ու համոյով կը հրատարակենք հոս:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Բարսեղ Շահապաղ ծնած է Պոլիս, 23 յունիս
1883ին. զաւակն է այն ամեն ծանօթ փաստարան
Նաղարէթ Շահապաղի: Իր նախնական կրթութիւնը
Պոլիս անկէ էտքը, զրկուեցաւ վեներելի Մու-
րատ-Ռաֆայէլեան վարժարանը, որուն ընթացքը
բաւարարէր շատ փայլուն ու յաջող կերպով: Պոլիս
բոլորեց շատ փայլուն ու յաջող կերպով: Պոլիս
դարձին, պահ մը լրագրութիւն ըրաւ, յետոյ Օր-
մանեան Սրբադանին դէմ կատարուած մահափոր-
ձին առնել, իրեն տարեկից շատ մը երկտարար-
ներու պէս՝ հարկադրուեցաւ արտասահման անց-
նել, Համբուան սարսափներէն ճողոպրելու հա-
մար: — Եղիպտոսի մէջ, առեւտրական մեծ ձեռ-
նարկի մը մէջ կարեւոր պաշտօն մը ունեցաւ,
նորից 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան հը-
ղոր ձեռքը 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան հը-
ղոր ձեռքը, եւ վերադարձաւ Պոլիս:
Դեռ վեներելի եղած առնել, Ա. Ահաբեկեանի
ազդեցութեան տակ արձանագրուած Հայ Յեղա-
փոխական շարքերու մէջ, անկէա նուիրուած Հայ-
բենասէր մը եղաւ՝ մինչեւ իր զոհութիւնը: 1908ին
զրկուեցաւ հայկական դաւանանքը, բրթակաւոր
պաշտօնով, եւ իր պերճախօսութիւնով՝ տանեալ
քաղաքներու մէջ՝ իր ազգակիցներուն հայրենա-
սիրական զգացումները հրահրեց: Յաջորդ տարին,
Պոլիս դարձին, Կիլիկիոյ ջարդերը, Պոլսոյ յե-
տադիական շարժումը՝ արթնցուցած էր հայու-
թիւնը: Բարսեղ վերադարձաւ Եղիպտոս, իր պաշ-
տօնին, ուրկէ սակայն վերջնականապէս կը հրա-
ժարէր 1912ի աշնան, երթալու համար Բարսեղ,
ուսանելու իրաւարանութիւն:

Երկու փայլուն տարիներու յաջողութենէն ետ-
քը, Բարսեղ Շահապաղ, 1914 Օգ.ին՝ ընդհ. պա-
տերազմի յայտարարութեան, Պոլիս վերադարձաւ
կրկին, իր կնոջ և նորածին աղջնակին հետ:
Հայասէր Վիքթոր Պէրարի բերանացի խորհուրդ-
ները կը բերէր՝ իր կուսակցական ընկերներուն:
Թուրք ոստիկանութեան ճուղակը ինկած այդ
կերպով, 1915 ապրիլ 24ի եղբակաւ օրը ձերբա-
կալուեցաւ իր բոլոր մտաւորական ընկերներուն
պէս, տարուեցաւ Այազ, եւ անկէ, քալելով, քաշ-
կալուեցաւ քառասուն օր մինչեւ Պարսերդ, եւ
հոն սպաննուեցաւ:

Երկտարար, բարեկազմ, զեղեցիկ, ծառուած
հաւատարապէս խօսելու եւ գրելու կրկնակ կարո-
ղութիւններով, մէկ քանի լեզուներու իր հմուտ-
թիւնովն ալ մանաւանդ, Բարսեղ Շահապաղ թէ
ուած էր մեծ գեր մը կատարելու՝ ազգային թէ
միջազգային կեանքի մէջ, եթէ չզոհուէր, 32 տա-
րեկանին, Մեծ Եղեռնին:

Շատ կանուխն զրաւ է բանաստեղծութիւններ.

մեծ մասը անտիպ: Կ'աշխատակցէր կանոնաւորա-
պէս «Ազատամարտ»ին, եւ Բարսեղ եղած տարիներ-
ուն՝ կը խմբագրէր, Միքայէլ Վարանդեանի հետ,
«Pro Armenia»ն, զոր կը հովանաւորէին նախ
Բիւն Բիւն, յետոյ Ֆրանսիոյ դը Բրէսանսէ և
Վիքթոր Պէրար:

(Բարսեղ Շահապաղի նահատակութեան մանրա-
մասնութիւնները կարելի է գտնել՝ Արամ Անտո-
նեանի 1919ին Բարսեղ հրատարակած մէկ տարե-
ցոյցին մէջ):

Ա.

... Գիտես որ ինչքան քիչ պիտի ըլ-
լան, հազիւ մատի վրայ համրուելու չափ,
այն անձերը որոնք պիտի կրնան դնահա-
տել, բարոյական արժէքը առած քայլիս:
Կա՞ն, ըսէ՛, դու ըսէ՛, կան դեռ աշխարհի
վրայ մարդիկ որոնք հասկնան, ընդունակ
ըլլան հասկնալու թէ նիւթական աշխար-
հէն դուրս, անկէ վեր կայ եւ մտաւորական
աշխարհը, հոգեկան աշխարհը, որուն մէջ,
այո՛, հարկաւ, տանջանքները աւելի շատ
են, աւելի սուր ու խորունկ, բայց ուր եւ
բաւարարութիւնները նոյնքան intense են:
Ի՞նչ օգուտ ամէն օր իւզոտ ուտել եւ սա-
կայն պարտաւոր ըլլալ լսել նաեւ ամէն օր՝
ո՛ր եւ է բաքթօնի կծու ակնարկութիւնն
ու չեխը:

Օ՛ր, խոհմութիւնը, օ՛ր, զգուշութիւ-
նը, օ՛հ, հերիք ծանրացան կուրծքիս վրայ
երկանաբարեւու պէս: Ի՞նչ զարհուրելի
չլթաներ են եղեր ատոնք, Տէր Աստուած,
մանաւանդ երբ մարդ կորսնցնելով իսկա-
կան չափերն ու արժէքները, կ'իշխայ չա-
փազանցութիւններու մէջ: Տէ՛, լա՛ւ հաս-
կըցանք, պիտի ապրինք, ուղենք չուղենք,
սա անիծած կեանքը պիտի ապրինք, ութ
տարի, տաս տարի եւս, լա՛ւ, քսան տարի
եւս, յետո՛յ, յետո՛յ, յետո՛յ: Դո՛ւն ըսէ:
Յետոյ, դուն ալ հոն ես, ե՛ս ալ, հարուս-
տըն ալ, աղքատն ալ, ո՛ր եւ է ծառի մը
չուքին տակ, 1 ու կէս մէթը երկայնու-
թեամբ ու խորութեամբ սենեակի մը մէջ
ճղնելու վրայ: Այս չէ՞ կեանքը, ըսել կ'ու-
ղեմ՝ նա անցողական չէ՞, ժամանակաւոր
չէ՞: Այլ ի՞նչ զօրով չլթաններով կապուել